

Rūdolfs Rubenis, Mg.hist.

Latvijas Universitātes Muzejs, krājuma glabātājs

Latvijas Tautas frontes piemiņas plāksne

Janvārī apritēs 30 gadi, kad Latviju pārklāja barikādes – Latvijas tautas saliedētības simbols pret PSRS okupācijas varu, kas centās ar varu apturēt neatkarības atjaunošanu. Lēmumu par Barikāžu būvniecību pieņēma Latvijas Tautas frontes (LTF) 3. sasaukuma domes ārkārtas sēdē, kas notika Latvijas Universitātes (LU) Lielajā aulā 1991. gada 12. janvārī. LU ir nesenās vēstures liecinieks Trešajai Atmodai, kuras laikā atjaunojās neatkarīga Latvijas valsts. Tieši LU Lielajā aulā tika pieņemts vēsturisks lēmums par nepieciešamību būvēt barikādes.

Mēneša priekšmeta sagatavošanas gaitā tika [intervētas personības](#)¹, kas savulaik iesaistījās LTF LU nodaļas darbībā. Audio intervijas tapušas, lai uzzinātu, kā nesenās vēstures liecinieki uztvēra vētrainās pārmaiņas un kāda šīm notikušajām pārmaiņām ir nozīme mūsdienās.

LTF piemiņas plāksne kā nesenās vēstures avots

Latvijas Tautas frontes piemiņas plāksne pie LU Lielās aulas durvīm. (foto: Rūdolfs Rubenis)

LTF piemiņas plāksne atklāta 2011. gada 10. janvārī, kad LU Lielajā aulā **Baltijas Tautas fronšu** pārstāvji no Igaunijas, Latvijas un Lietuvas pieminēja nacionālo atmodu notikumus pirms 20 gadiem. Zeltītā metāla piemiņas plāksnes kreisajā, apakšējā stūrītī ir iegravēta Latvijas karoga lente. Uz pašas plāksnes ir rakstīts: “1991. gada 12. janvārī Lielajā aulā notika Latvijas Tautas frontes 3. sasaukuma domes ārkārtas sēde, kurā pieņēma lēmumu par Vislatvijas tautas manifestācijas “Par ”neatkarīgu, demokrātisku Latviju rīkošanu”. Manifestācijā Rīgā 1991. gada 13. janvārī piedalījās vairāk kā 500 000 cilvēku. LTF domes valde šajā sēdē pieņēma lēmumu par stratēģiski svarīgu objektu aizsargāšanu Rīgā un Latvijas pilsētās. Pēc Manifestācijas sākās barikāžu celšana”.

demokrātisku Latviju rīkošanu”. Manifestācijā Rīgā 1991. gada 13. janvārī piedalījās vairāk kā 500 000 cilvēku. LTF domes valde šajā sēdē pieņēma lēmumu par stratēģiski svarīgu objektu aizsargāšanu Rīgā un Latvijas pilsētās. Pēc Manifestācijas sākās barikāžu celšana”. Par piemiņas

¹ [LU Muzejs|Soundcloud](#)

plāksnes atklāšanu pirms 10 gadiem liecina video ieraksti², kur ar notikuma uzrunām uzstājās Igaunijas, Latvijas un Lietuvas tautas fronšu dalībnieki, izsakot savstarpējus pateicības vārdus un dalījušies atmiņās par nesenajiem pagātnes notikumiem, uzsverot to nozīmi nacionālās piemiņas kopšanā jaunajai paaudzei. LTF piemiņas plāksnē rakstītais var atsaukt laikabiedru atmiņā vētrainos notikumus pirms 30 gadiem: OMON uzbrukumu Iekšlietu ministrijai Rīgā, kas prasīja 5 cilvēku dzīvību. Latvijas šoku par asiņainajiem notikumiem Lietuvā, kad pie Viļņas telvīzijas torņa PSRS karaspēks nogalināja 14 neapbruņotus demonstrantus. Notikumi Lietuvā deva iegastu būvēt **barikādes**. Nozīmīgi, ka LTF piemiņas plāksne atrodas līdzās 2019. gadā uzstādītajai Kauņas universitātes un Latvijas Universitātes marmora sadraudzības plāksnei, uz kuras rakstīts: *“Mūs vieno kopējs gars un vienas asinis/Mūs vienija bendra dvasia ir vienas kraujas: Latvijas Universitātei 100/Latvijos Universitētei 100”*.³ Abās piemiņas plāksnēs var konstatēt Latvijas-Lietuvas kopīgo likteni 20. gs.: abu valstu neatkarības izcīnīšana 1918.-1920. gadā un neatkarības atjaunošana 1991. gadā, kā arī latviešu un lietuviešu tautu izlietās asinis par savas valsts neatkarību.

LTF izveide un cīņa par neatkarības atjaunošanu

LTF nodibināja 1988. gada 8. oktobrī kā Latvijas tautas sabiedriskā masu organizāciju⁴, kas savu darbību balstīja uz pieņemtajiem demokratizācijas statūtiem.⁵ Tajā laikā PSRS līderis Mihails Gorbačovs iniciēja komunistiskās sistēmas **demokratizācijas reformas**, iesaistot sabiedrību šajā pārmaiņu procesā. Politiskās pārmaiņas izraisīja sabiedrisko organizāciju dibināšanos PSRS, kas gan formāli neatbilda novecojošo padomju likumu prasībām. Tomēr politisko pārmaiņu apstākļos tās neaizliedza un tās biedrus nepakļāva represijām. LTF sāka aktualizēt nepieciešamību uzlabot Latvijas valstiskuma stāvokli,⁶ kas notika ļoti piesardzīgi: pirms uzsākt **Latvijas neatkarības atjaunošanu**, sākumā jānostiprina Latvijas PSR suverenitāte. Latvijas PSR suverenitāti nostiprināja, lai radītu labvēlīgus apstākļus Latvijas valsts neatkarības atjaunošanai. Suverenitātes atjaunošana balstījās uz 1988. gada PSRS Komunistiskās partijas Vissavienības konferences pasludināto demokratizācijas reformu, kas paredzēja decentralizēt komunistiskās partijas neierobežoto varu, tādējādi PSRS pārveidojot no unitāras par federatīvu valsti.⁷ LTF, atšķirībā no Lietuvas Pārbūves kustības (*Sajūdis*), gāja piesardzīgu neatkarības atjaunošanas ceļu, izvairoties paziņot par Latvijas neatkarības atjaunošanu no PSRS. M. Gorbačovs negribēja pieļaut Latvijas neatkarības atjaunošanu, neskatoties uz piešķirtajām autonomijas tiesībām Latvijai kā padomju

² [1991.gada janvāra Barikāžu piemiņas zīmes atklāšana](#)

³ Rubenis, Rūdolfs. Vitauta Lielā Kauņas universitātes-Latvijas Universitātes sadraudzības apliecinājums. Rīga: LU Muzejs. 2022, 1. lpp. Pieejams: <https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/54200>

⁴ Pelkaus, Elmārs (sast.). *Neatkarības atgūšana: Atmosferas laiks dokumentos*. Rīga: Latvijas Valsts arhīvs. 1996, 34. lpp.

⁵ Jundzis, Tālavš. *Nepārtrauktības doktrīna Latvijas neatkarības atgūšanā (1986-1991)*. Grām.: Jundzis, Tālavš., Lazdiņš, Jānis., Lerhis, Ainārs (sast.). *Nepārtrauktības doktrīna Latvijas vēstures kontekstā*. Rīga: Latvijas Zinātņu akadēmijas Baltijas stratēģisko pētījumu centrs. 2017, 268.-269. lpp.

⁶ Turpat, 261. lpp.

⁷ Latvijas Tautas fronte: programma un statūti. Rīga: “Avots”. 1988, 4. lpp.

republikai.⁸ PSRS konstitūcijas 72. pants garantēja padomju republikai izstāties no PSRS, tādējādi iegūstot vai atjaunojot savu neatkarību. Tomēr padomju likumdošana nesakrita ar pašas padomju valsts stabilitāti. Ja padomju republika izstājās, ieslēdzās domino efekts - PSRS beidz pastāvēt.⁹ PSRS Konstitūcija izrādījās apslēpta fikcija, kas nosedza komunistiskās partijas centralizēto varas monopolu pār visu PSRS teritoriju, izmantojot federālisma jēdzienu kā aizsegu.¹⁰ PSRS varēja eksistēt tikai kā impērija ar centralizētu varas centru Maskavā, nevis kā federācija ar vairākiem varas centriem padomju republikās.¹¹ Kad M. Gorbačovs juta PSRS sabrukumu, viņš nolēma uzlikt spiedienu Latvijai, kas izpaudās ar OMON uzbrukumu 1991. gada 20. janvārī, kas sekoja pēc PSRS karaspēka uzbrukuma demonstrantiem pie Viļņas televīzijas torņa Lietuvā 1991. gada 13. janvārī. Tomēr ar spiedienu neizdevās pilnībā apspiest neatkarības atjaunošanas centienus, jo pretējā gadījumā brūkošajai PSRS draudētu starptautiskās sekas, paātrinot PSRS sabrukumu. PSRS gāja neizbēgami pretī bojāejai, kas sākās ar M. Gorbačova demokratizācijas reformām un beidzās ar neveiksmīgu komunistu apvērsumu jeb t.s. Augusta puču 1991. gada augustā. Izgāzoties Augusta pučam, LTF panāca pilnīgu Latvijas neatkarības atjaunošanu ar 1991. gada 21. augusta Konstitucionālo likumu par Latvijas Republikas valstisko statusu, balstoties uz 1990. gada 4. maija Latvijas Republikas neatkarības deklarāciju.¹²

LTF loma Latvijas Universitātes demokratizācijā

Īsi pēc LTF nodibināšanās 1988. gada 24. novembrī notika tā laika LTF Latvijas Valsts Universitātes (LVU) nodaļas dibināšanas konference, kur dalību ņēma t.s. LTF LVU nodaļas 31 atbalsta grupa ar 1698 biedriem.¹³ Interesanta ir LTF nodaļas priekšvēsture, jo nodaļa izveidojās pēc atbalsta grupu izveidošanās pie katras LVU fakultātes, zinātniskā institūta vai administrācijas struktūrvienības. Tas liecināja par aktīvu LVU mācībspēku, zinātnieku, studentu un ierēdņu līdzdalību LTF, lai demokratizētu akadēmisko vidi. Demokratizācija izpaudās ar LTF LVU nodaļas mēģinājumiem atjaunot augstskolas autonomiju¹⁴, ko 1940. gada septembrī PSRS okupācijas vara likvidēja.¹⁵ Blakus autonomijas atjaunošanas centieniem tika strādāts pie demokrātiskās atklātības principu iedzīvināšanas zinātnē, kas ļāva zinātniekiem un studentiem

⁸ McCauley, Martin. *Bandits, Gangsters and the Mafia: Russia, The Baltic states and the CIS since 1992*. London: Pearsons Education. 2001, 62. lpp.

⁹ Zemribo, Gvido. Baltijas valstu neatkarības deklarāciju juridiskie aspekti un to starptautiskā rezonanse. No: Grām.: Feldmanis, Inesis., Taurēns, Jānis (red.). *1990. gada 4. maija Latvijas Neatkarības deklarācija: starptautiskie un iekšpolitiskie aspekti (Starptautiskas zinātniskās konferences rakstu krājums)*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds. 2011, 40. lpp.

¹⁰ Cīrners, Kristofs. *Postpadomju kari: nemieri, etniskie konflikti un valstiskums Kaukāzā*. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, SIA. 2012, 46. lpp.

¹¹ Grībauskis, Šauļus. *Padomju "ģenerālgubernatori": Komunistiskās partijas otrie sekretāri savienotajās republikās*. Rīga: AS "Latvijas Mediji". 2020, 25. lpp.

¹² Pelkauskis, Elmārs (sast.). *Neatkarības atgūšana: Atmosferas laiks dokumentos*. Rīga: Latvijas Valsts arhīvs. 1996, 63. lpp.

¹³ Rīgas pilsētas rajona nodaļu un atsevišķu grupu materiāli, un grupas uzskaites lapas. LTF Muzejs, 1. lpp.

¹⁴ *Latvijas Tautas fronte: programma un statūti*. Rīga: "Avots". 1988, 11. lpp.

¹⁵ Stradiņš, Jānis., Varšlavāns, Alberts. *Latvijas Universitātes hronika (1940-1993)*. No: Varšlavāns, Alberts (galv. red.). *Latvijas Universitāte 75*. Rīga: Latvijas Universitāte. 1994, 72. lpp.

brīvi izteikt savu viedokli, balstoties uz neatkarīgu zinātnisko ekspertīzi un vērtējumiem, nevis uz administrētu resorisko ieinteresētību.¹⁶

Trešās Atmodas laikā tika aktualizēts arī jautājums par Latvijas Universitātes (LU) vēsturisko kontinuitāti ar 1919. gada 28. septembrī dibināto Latvijas Augstskolu, kas izveidojās, Latvijas Republikai izcīnot savu neatkarību. Pēc neatkarības izcīnīšanas LU uzsāka pilnvērtīgu darbību līdz Otram pasaules karam, kad Latvijas valsts pazaudēja savu valstisko neatkarību PSRS un nacionālsociālistiskās Vācijas okupāciju rezultātā. Pirmais solis pie LU **vēsturiskās kontinuitātes** izveidošanas tika sperts 1990. gada 19. martā, kad Latvijas PSR Ministru padome pieņēma lēmumu par LU vēsturiskā nosaukuma atjaunošanu.¹⁷ Tomēr Latvijas PSR Ministru padomes lēmumam nebija juridiska spēka, jo Latvijas PSR Otrā pasaules kara un Aukstā kara laikā starptautiski nebija atzīta par tiesisku PSRS sastāvdaļu. Vēsturiskās kontinuitātes izveidošana tika pabeigta 1996. gada 17. jūlijā ar atjaunotās Latvijas Republikas Rīgas pilsētas centra rajona tiesas atzinumu: LU ir Latvijas Augstskolas (1919-1923), LVU (1940-1944; 1945-1990) un Rīgas Universitātes (1941-1944) tiesību pārņēmēja un pēctece.¹⁸ LU vēsturiskās kontinuitātes aktualizācija bija saistīta ar 1990. gada LTF programmas grozījumiem, kas paredzēja pāreju no Latvijas PSR suverenitātes federalizētā PSRS uz pilnīgu Latvijas Republikas valstisko neatkarību no PSRS.¹⁹

LU demokratizācija veicināja starptautisko sakaru izveidošanos ar valstīm, kas atradās ārpus PSRS ietekmes orbītā esošajai Centrāleiropai un Austrumeiropai. 20. gs. 80. gadu otrajā pusē sašaurinājās LU studentu un mācībspēku kontakti ar Prāgas (Čehoslovākijas), Ščečinas (Polijas) un Rostokas (Austrumvācijas) universitātēm, bet 20. gs. 90. gadu sākumā paplašinājās ar Gēteborgas universitāti (Zviedrijā), Rietumu Mičiganas Universitāti (ASV), Minsteres un Brēmenes universitātēm (Rietumvācijā), Norvēģijas un Lielbritānijas universitātēm. Notika galvenokārt mācībspēku un studentu apmaiņa, un LU rektorāta darbinieki savstarpēji apmainījās ar Oslo Universitāti (Norvēģijā). 20. gs. 80. gadu beigās daudzi studenti un mācībspēki pēc citu ārzemju organizāciju lūguma brauca uz ārzemēm studēt vai celt kvalifikāciju. Mācībspēku un studentu ārzemju braucieni arvien vairāk atbrīvojās no totalitārās varas kontroles.²⁰ Piemēram, 1989. gadā fizikas doktorants Ivars Lācis, LU rektors (2000-2007), brauca iegūt zināšanas (iegūstot pat iespēju veikt zinātnisko darbu) Kaizerlauternes universitātē (Rietumvācijā), kam 1993. gadā sekoja darbs Cīrihes Tehniskajā augstskolā (Šveicē). Uzlabojot savu zinātnisko praksi,

¹⁶ *Latvijas Tautas fronte: programma un statūti*. Rīga: "Avots". 1988, 12. lpp.

¹⁷ Gailis, Mārcis., Rubenis, Rūdolfs. *Mēneša priekšmets. Liecības par Latvijas Universitātes vēsturiskā nosaukuma atjaunošanu*. Rīga: LU Muzejs. 2019. Pieejams: <https://www.lu.lv/muzejs/par-mums/zinas/zina/t/48805/>

¹⁸ Zaķis, Juris (atb. red.). *Latvijas Universitātei – 80*. Rīga: Latvijas Universitāte. 1999, 10. lpp.

¹⁹ *Latvijas Tautas frontes 2. kongress: programma, statūti un rezolūcijas*. Rīga: Latvijas Tautas frontes izdevniecība. 1990, 5.-6. lpp.

²⁰ Strods, Heinrihs (sast.). *Latvijas Valsts Universitātes vēsture (1940-1990)*. Rīga: Latvijas Universitātes žurnāla "Latvijas Vēstures" fonds. 1999, 337.-338. lpp.

viņš apguva arī vācu valodu pašmācības ceļā.²¹ Izmantojot ārzemju pieredzi un zināšanas, 20. gs. 90. gadu vidū I. Lācis kļuva par LU Optometrijas nodaļas, kā arī LU Cietvielu fizikas institūta Optisko materiālu laboratorijas vadītāju. 1992. gadā kopā ar fiziķiem un mediķiem I. Lācis izveidoja optometrijas bakalaura un maģistra studiju programmas.²² Arī LU Juridiskā fakultāte 1989. gadā veica studiju satura pārkārtošanu, kad tika izstrādāta un apstiprināta jauna juridiskās izglītības koncepcija. Koncepcijas izstrādē tika ņemta starptautiskā pieredze, kad mācībspēki brauca uz Rietumvācijas un Zviedrijas universitātēm iepazīties ar juridisko fakultāšu studiju programmām, tādējādi veicinot studiju un zinātniskās pētniecības kvalitātes akreditāciju pēc demokrātisko valstu standartiem.²³ Ne tikai LU cilvēku komandējumi uz demokrātiskām valstīm, bet arī demokrātisko valstu universitāšu cilvēku komandējumi Latvijā veicināja akadēmiskās vides demokratizāciju. Piemēram, ASV, Rietumvācijas, Somijas un Dānijas universitāšu mācībspēku un studentu grupas apmeklēja LU, kur demokratizācijas procesa ietvaros lasīja vieslekcijas un vadīja seminārus LU studentiem, kā arī stiprināja studentu apmaiņu.²⁴

LU Satversmes atjaunošana

Starp 1990. gada 19. martu un 1996. gada 17. jūliju tika pieņemts sevišķi svarīgs lēmums, kas nostiprināja LU vēsturisko kontinuitāti. LU **Satversmes** atjaunošana 1991. gada 18. septembrī, kas tika apstiprināta Latvijas Republikas Augstākajā padomē ar balsojumu: PAR – 79; PRET – 2; ATTURAS – 10.²⁵ Apstiprinot LU Satversmi, apstiprināja arī LU rektoru Juri Zaķi ar balsojumu: PAR – 84; PRET – 0; ATTURAS – 10.²⁶ LU Satversmes atjaunošana tika pamatota ar faktu, ka 1923. gada 23. martā Latvijas Republikas Saeimā apstiprināja LU Satversmi, nostiprinot LU kā leģitīmu autonomu augstākās izglītības un zinātniskās pētniecības institūciju neatkarīgā Latvijas valstī. Tomēr pirms vēsturiskā balsojuma debates par LU Satversmes atjaunošanu nebija vieglas, jo tika izteikti iebildumi par LU rektora J. Zaķa apstiprināšanu atsevišķi no LU Satversmes apstiprināšanas. **Autonomijas** juridisko definīciju kritizēja: LU nav pilnīgi autonoma, jo tā ir padota zem Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrijas. Strīdējās arī par LU rektora ievēlēšanu 3 kārtās, piešķirot balsstiesības darbiniekiem, studentiem un pasniedzējiem. Lai kādi bija iebildumi, LU Satversmi un LU rektoru apstiprināja, balstoties uz demokrātisko vairākumu.²⁷ LU atguva savu 1923. gadā piešķirto leģitimitāti kā Latvijas Republikas nacionālā *Alma Mater*, ko PSRS okupācijas vara bija atņēmusi 1940. gadā.

²¹ Saviča, Mārīte (sast.). *Profesors Dr. Habil. Phys. Ivars Lācis: Dzīve un darbs*. Rīga: Latvijas Universitāte. 2020, 17. lpp.

²² Turpat, 17. lpp.

²³ Strada-Rozenberga, Kristīne., Brakša, Anita (sast.). *Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte (1919-2014): fakti un cilvēki, vēstījumi un fotomirkļi*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds. 2014, 33. lpp.

²⁴ Turpat, 336. lpp.

²⁵ Latvijas Republikas Augstākās padomes III sesijas 18. sēde 1991. gada 18. septembrī. In: Latvijas Republikas Augstākās padomes stenogrammas (3. sējums), 3. sesija. Rīga, 4220. lpp.

²⁶ Turpat, 4220. lpp.

²⁷ Turpat, 4215.-4219. lpp.

Avotu un literatūras saraksts

Avoti

1. [LU Muzejs|Soundcloud](#)
2. [1991.gada janvāra Barikāžu piemiņas zīmes atklāšana](#)
3. Latvijas Tautas fronte: programma un statūti. Rīga: “Avots”. 1988.
4. *Latvijas Tautas frontes 2. kongress: programma, statūti un rezolūcijas*. Rīga: Latvijas Tautas frontes izdevniecība. 1990.
5. Latvijas Republikas Augstākās padomes III sesijas 18. sēde 1991. gada 18. septembrī. In: Latvijas Republikas Augstākās padomes stenogrammas (3. sējums), 3. sesija. Rīgā.
6. Pelkaus, Elmārs (sast.). *Neatkarības atgūšana: Atmodas laiks dokumentos*. Rīga: Latvijas Valsts arhīvs. 1996.
7. Rīgas pilsētas rajona nodaļu un atsevišķu grupu materiāli, un grupas uzskaites lapas. LTF Muzejs.

Literatūra

1. Cīrners, Kristofs. *Postpadomju kari: nemieri, etniskie konflikti un valstiskums Kaukāzā*. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, SIA. 2012, 384 lpp.;
2. Gailis, Mārcis., Rubenis, Rūdolfs. *Mēneša priekšmets. Liecības par Latvijas Universitātes vēsturiskā nosaukuma atjaunošanu*. Rīga: LU Muzejs. 2019. Pieejams: <https://www.lu.lv/muzejs/par-mums/zinas/zina/t/48805/>
3. Grībausks, Šauļus. *Padomju “ģenerālgubernatori”: Komunistiskās partijas otrie sekretāri savienotajās republikās*. Rīga: AS “Latvijas Mediji”. 2020, 352 lpp.;
4. Jundzis, Tālavš. *Nepārtrauktības doktrīna Latvijas neatkarības atgūšanā (1986-1991)*. Grām.: Jundzis, Tālavš., Lazdiņš, Jānis., Lerhis, Ainārs (sast.). *Nepārtrauktības doktrīna Latvijas vēstures kontekstā*. Rīga: Latvijas Zinātņu akadēmijas Baltijas stratēģisko pētījumu centrs. 2017, 472 lpp.;
5. McCauley, Martin. *Bandits, Gangsters and the Mafia: Russia, The Baltic states and the CIS since 1992*. London: Pearsons Education. 2001, 472 pages;
6. Rubenis, Rūdolfs. *Vitauta Lielā Kauņas universitātes-Latvijas Universitātes sadraudzības apliecinājums*. Rīga: LU Muzejs. 2022, 5 lpp. Pieejams: <https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/54200> ;
7. Saviča, Mārīte (sast.). *Profesors Dr. Habil. Phys. Ivars Lācis: Dzīve un darbs*. Rīga: Latvijas Universitāte. 2020, 211 lpp.;
8. Strada-Rozenberga, Kristīne., Brakša, Anita (sast.). *Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte (1919-2014): fakti un cilvēki, vēstījumi un fotomirkļi*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds. 2014, 283 lpp.;

9. Stradiņš, Jānis., Varoslavāns, Alberts. Latvijas Universitātes hronika (1940-1993). No: Varoslavāns, Alberts (galv. red.). *Latvijas Universitāte* 75. Rīga: Latvijas Universitāte. 1994, 45.-71. lpp.;
10. Strods, Heinrihs (sast.). *Latvijas Valsts Universitātes vēsture (1940-1990)*. Rīga: Latvijas Universitātes žurnāla "Latvijas Vēstures" fonds. 1999, 562 lpp.;
11. Zaķis, Juris (atb. red.). *Latvijas Universitātei – 80*. Rīga: Latvijas Universitāte. 1999, 305 lpp.;
12. Zemribo, Gvido. Baltijas valstu neatkarības deklarāciju juridiskie aspekti un to starptautiskā rezonanse. No: Grām.: Feldmanis, Inesis., Taurēns, Jānis (red.). *1990. gada 4. maija Latvijas Neatkarības deklarācija: starptautiskie un iekšpolitiskie aspekti (Starptautiskas zinātniskās konferences rakstu krājums)*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds. 2011, 245 lpp.